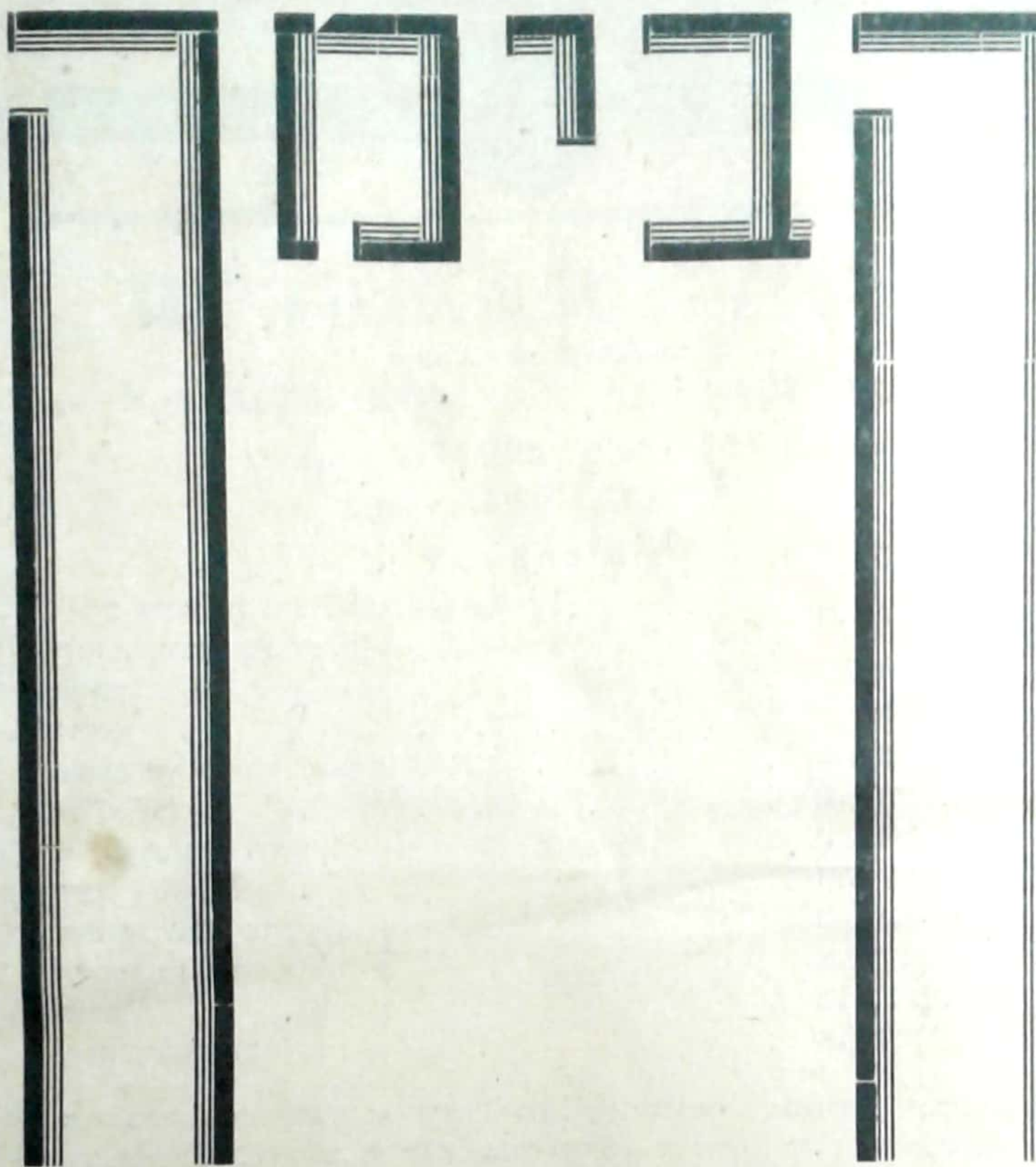

מעזבונו של יהושוע ברטונוב ז"ל

... HOWEVER, IT IS THE BEST

... והרי הוא הטוב ביותר

"ATARA" COFFEE

קפה "עטר"ה

על חמא שלא חמאו

קומדיה באדבע מערכות

מאת **א. נ. אוסטרובסקי** עברית: **אברהם לוינסון**

ההצגה: **יהושע ברטונוב**

הצייר: **ג'ניה ברגר**

המשתתפים:

ח. רובינא	}	לובוב איבנובנה אוטרדינה, מבנות האצילים
נ. שוין		ילנה איבנובנה קרוצ'ינינה, שחקנית מפורסמת
ר. קלצ'קין	}	אנושקה, משרתת של אוטרדינה
בת-עמי		מורוב
ת. יודילביץ	}	טאיסה אילאינישנה שלב'ינה
י. ברטונוב		ארינה גלצ'יכה
דוד ורדי	}	ניל סטרטוניץ' דודוקין, בעל אחוזה עשיר
ת. הנדלר		איבן, משרת במלון
א. קוטאי	}	נינה פבלובנה קורינקינה
מ. בנימיני		גריגורי ניזנומוב
א. ברץ		שמגה
		פטיא מילובזורוב
		שחקנים של תיאטרון פרובינציאלי

פקוח טכני - ד. שפרנקו הוצאה לפועל - י. גולדמן תאורה - י. קופרמן
 בגדי גברות - ל. רוהלוב, ה. שנל. בגדי גברים - א. דורף. קפלטים - מ. קראור

הסנה • חברת הביטוח הראשונה בארץ
 כל ענפי ביטוח • כיסוי סיכון מלחמה

א. נ. אוסטרובסקי

אלו, שנתחברו בתקופת הריאקציה הרוסית, כבר נשמעים רעמייהאביב של מחשבה רדיקלית, שהכשירה את הקרקע לתנועת-השהרור הרוסית, ואמנם, צדק המבקר הרוסי המפורסם דוברולובוב, שקרא לאוסטרובסקי „קרן-אור במלכות החושך“.

אוסטרובסקי אינו צייר של הפרט, של רשות היחיד, הוא תאר טיפוסים, שכבות, מעמדות, מכאן — תוספת ערך ליצירתו, שלמרות אפיה הרוסית-הלאומי המובהק, מתרוממה לעתים קרובות לגובה אנושי-כללי. דרמות, כמו למשל „הסערה“ או „היער“ מעלות בלבוש רוסי ערכי-מחשבה של הספרות העולמית הקלאסית. קרוצינינה, גבורת הקומדיה „על חטא שלא חטאו“ מסמלת את האידאה הנצחית של „האם“. הטון הסנטימנטלי והסנמטיות המור-גשים בקומדיה בהתאם לרוח הזמן, אין בהם כדי למעט את ערכה הנצחי של אידאה, שלא חרקה מלהטריד עד היום את המחשבה האנושית.

כדאי לציין, שאוסטרובסקי היה ידוע בזמנו כעסקן תיאטרלי מובהק. יחד עם הקומפוזיטור ארטור רובינשטיין יסד במוסקבה אגודת-אמנים, שעסקה בהפצת השכלה אמנותית בקרב העם. לפי יזמתו נוסדה במוסקבה „אגודת סופרים דרמטיים“, שבראשה עמד עד יומו האחרון. ידועים תזכירו של אוסטרובסקי למיניסטר ההשכלה, שבו הביע את עיקרי השקפתו על התיאטרון. „חתיאטרון — כתב אוסטרובסקי — בעל רפרטואר ישר, אמנותי, בריא, עממי — מפתח את ההכרה העצמית העממית ומטפח אהבה מרעת למולדת. התיאטרון יותר משהוא חשוב בשביל משכילי-העם, הוא נחוץ לעם עצמו, למעמד העובד, הקשר שבין היצירה הדרמטית והעם מנכיר את כוחותיה ושומר עליה מהת-נונות והתרוקנות. רק אותן היצירות התגברו על דורות, שנהפכו לעממיות בביתן“.

אוסטרובסקי נשאר נאמן לסיסמת העממיות, שהטיף לה ביצירתו ובעסקנותו. בכוחה של זו נתנכר על הזמן ונשאר בחיים, בחיי האמנות, גם לאחר שנחרב העולם, שהוא, אוסטרובסקי, סייע שלא מדעת לשקיעתו.

אלכסנדר ניקולייביץ' אוסטרובסקי (1823—1886) הוא אחד מאבות הדרמטורגיה הרוסית ומראשי אדריכליה ובניה. יצירתו הספרותית, המונה קרוב ל-50 דרמות וקומדיות, שייכת עד היום לנכסי צאן ברזל של הספרות הרוסית, למרות שהחיים המתוארים בה כבר היו לנחלת ההיסטוריה. עוד בדרמה הראשונה שלו „אנשי שלומנו — נשתה בינינו“, שכתב אותה בגיל של 27 שנה, נתבלטו הן האופי המיוחד של כשרונו הספרותי, הן התנאים הפוליטיים-ציבוריים, שבהם צעד אוסטרובסקי את צעדיו הראשונים כספרות. דרמה זו, שבה הוקיע הדרמטורגו הצעיר את לקוייו של מעמד הסוחרים הרוסי עוררה את חמת הסוחרים המוסקי באים, שמחו בפני השלטונות נגד היצגתה וגרמו לכך, שאוסטרובסקי פוטר ממשרתו הממ-שלתית ונמסר תחת השגחת המשטרה. ברם כשרונו הדרמטי המזהיר, שעלה וגדל במתירות מפליאה הוא, שעמד לו, כי בזמן קצר כבש אוסטרובסקי את הבמה הרוסית ומשל בה ללא-הפסקה במשך שני יובלות.

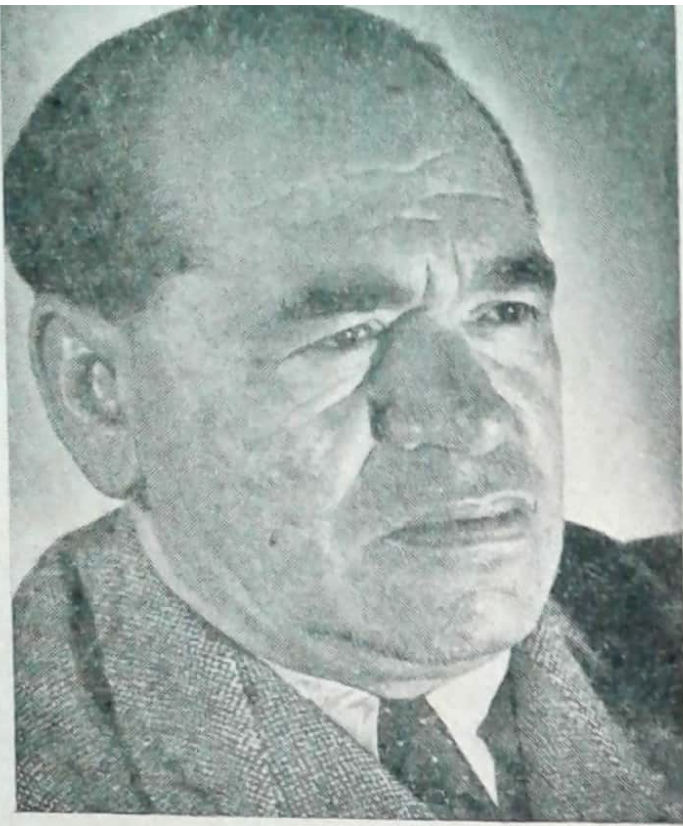
אוסטרובסקי הוא מטבע ברייתו — הומר דיסטוני-סיריקון. הסתכלות מעמיקה בגילויי החיים המנוחכים והשליילים, ידיעה יסודית של אוצרות ההוי הרוסי, חוש אמנותי-אוביקטיבי, יחס פרונרסיבי לבעיות הסוציאליות של המציאות הרוסית — אלה הם עיקרי יצירתו, הספוגים שפע של הומר תוסס ורענן. יצירתו שימשה לדורו כעין ראייעקום של מציאות סוציאלית, שהולידה טיפוסים מיוחדים של סוחרים תקי-פיס-טפשים („סמדורים“), בעלי-אחוזות מטומי-טמים, אצילים מנושמים, פקידים קטני-נפש והמוז טפוס-יבנים של עולם מפוגר וגס-רוח. צמצום שדה יצירתו בשכבות-העם הנזכרות לא היה מקרי; מעמד הסוחרים, שלו הקדיש בעיקר אוסטרובסקי את תשומת לבו ושבו נדרונו התרבות החיצונית המדומה של ה„קופיצ'סטון“ הרוסית עם הבלתי-אמצעיות של „הטבע הרוסי הרחב“ נתן לו את האפשרות לתת ביטוי רבי-גונים לסגולת כשרונו היסודית, הסטירה הסוציאלית. שעלי-פירוב היא לבשה צורה של הומר עצור וטוב-לב, בקומדיות

מערכה א. המשרתת אנושקה משוחחת עם גברתה אוטרדינה ומספרת לה פרטים על שלבינה, העומדת להנשא. נכנס מאהבה של אוטרדינה, מורוב, אוטרדינה מבקשת אותו, שיציג אותה לפני אמו מתוך תקווה, שתוכל להנשא לו כדת, אולם מורוב דוחה את בקשתה באמתלאות שונות. היא מספרת לו על חכמת תינוקם, גרישה, המתחנך בביתה של הזקנה גלצ'יכה, אולם דבריה לא מושכים את לבו. להיפך, הוא רומז לה על האפשרות של עזיבת הילד... כשנסבה השיחה במקרה על שלבינה, העמיד מורוב פנים, שאינו מכיר אותה, תוך כדי שיחה מודיע מורוב לאוטרדינה, שעליו לנסוע בענין דחוף לפטרבורג. פרידת-פתאום זו, בלי הודעה קודמת, מדכאה מאוד את אוטרדינה; היא נרגעת, לאחר שהיא נותנת לו סכום כסף להוצאות ומדליון עם שערות בנס לזכרון. ברגע שמורוב עמד לצאת, הגיעה מרכבת שלבינה לבית אוטרדינה. מורוב נבוך מאוד לשמע שמה ונחבא בחדר השני. שלבינה באה להזמין את חברתה לחג חתונתה; כשהראתה לה את תמונת חתנה, הכירה בה אוטרדינה את... מורוב. אוטרדינה מגרשת את מורוב מביתה, בינתים באה מהכפר גלצ'יכה ומודיעה לה, שבנה גרישה חלה מחלה מסוכנה. אוטרדינה רצה בחפזו עם הזקנה להחיש עזרה לבנה...

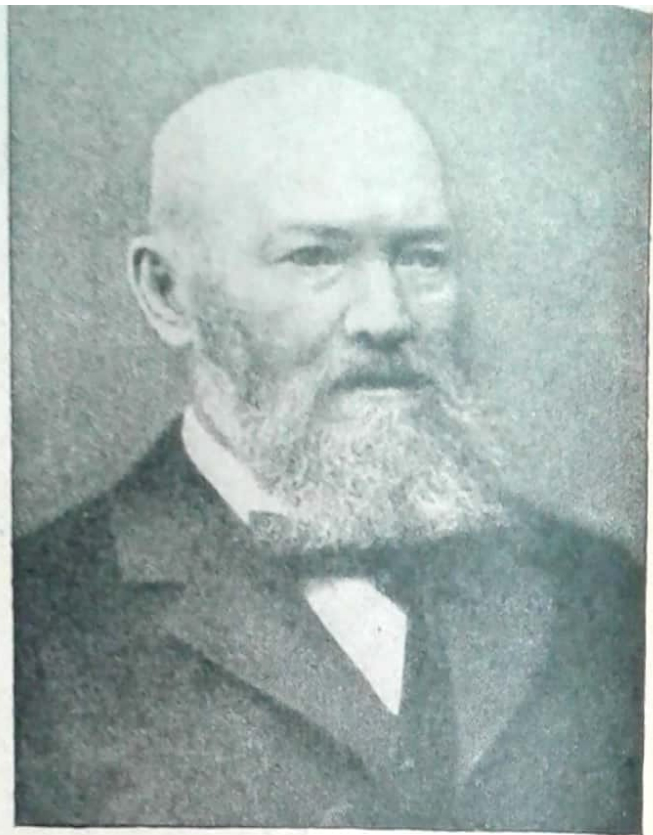
מערכה ב. חדרה של השחקנית קרוצ'ינינה (לפנים אוטרדינה). — באחד מבתי-המלון בעיר מחויות. נכנס הסוחר דודוקין, חובב-אמנות פרובינציאלי, שהביא מתנות לקרוצ'ינינה, אולם אינו מוצא אותה בבית. נכנסת השחקנית של התיאטרון המקומי קורינקינה, המספרת לדודוקין על מעשי והתעתועים של השחקן ניוזמוב, הידוע כאיש מדנים ותגרות. דודוקין מגן באדיבות לבו על ניוזמוב, קרבן המשטר הצבורי. קורינקינה הלכה ונכנסת קרוצ'ינינה, המספרת לו על השתדלותה לפני הגוברנזור לטובת ניוזמוב, שעמד להגרש מהעיר לרגל הרפתקאותיו. לפי בקשתה, מספר לה דודוקין את תולדותיו של ניוזמוב, שנתחנך כאסופי בבית-זרים. דודוקין מהלל את משחקה המצוין של קרוצ'ינינה, בשעת השיחה, ספרה לדודוקין את קורות-חייה. אחרי מות בנה היחיד והאהוב היתה לשחקנית, אולם במשך כל הזמן לא חדלה מלחשוב על בנה. נכנסים שני שחקנים ניוזמוב ושמגה. שניהם מגנים את קרוצ'ינינה על השתדלותה לפני הגוברנזור. מתוך רגש מרירות ועלבון עמוק, מגלה לה ניוזמוב את חייו הטרגיים, חיי נודד מחוסר-רג, שאינו מכיר את הוריו ושנוא על הצבור. קרוצ'ינינה מצליחה לעורר רגש אנושי בלב ניוזמוב ולהחזיר לו את האמונה באדם. בינתים נודמנה לבית קרוצ'ינינה עניה זקנה ומטומטמת, כשנודע לקרוצ'ינינה, שזוהי גלצ'יכה, נסתה להציל מפיה דברים על בנה המת. לתמהונה הגדול, נודע לה, שבנה נרפא ממחלתו, אולם דבריה המבולבלים של גלצ'יכה אינם עושים רושם של אמת.

מערכה ג. קורינקינה, בשיחתה עם השחקן מילובזורוב, מותחת מתוך רגש קנאה עמוקה בקורת חריפה על קרוצ'ינינה. היא מבטלת את כשרונה ורוקמת מזימות נגדה. כדי להפטר מקרוצ'ינינה עולה במוחה הרעיון להזמין את קרוצ'ינינה לנשף בבית דודוקין, להשכיר את ניוזמוב ולהביאו לידי התנגשות עם קרוצ'ינינה. מילובזורוב, המחזר אחרי קורינקינה, מבטיח לה את עזרתו בסידור הענין. כשנכנס דודוקין, הניעה אותו קורינקינה לסדר נשף לכבודה של קרוצ'ינינה. קורינקינה מבקשת את ניוזמוב לבוא אל המשתה; הוא מסכים לבוא ביחד לאחר שנודע לו, כי גם קרוצ'ינינה תהיה בנשף. מילובזורוב, משתדל להבאיש את ריחה של קרוצ'ינינה בעיני ניוזמוב, המגן עליה בכל נפשו; אולם אמונו של ניוזמוב נתערער, לאחר שנודע לו, כי קרוצ'ינינה, הפקירה את בנה ונסעה עם איזה אדון. נכנסת קרוצ'ינינה ואחריה המאהב שלה לפנים — מורוב. היא דורשת ממנו ידיעות על גורל בנם; מורוב מוסר לה ידיעות בדויות על בנם ומבטיח להמציא לה פרטים מדויקים. בסוף דבריו הוא מביע את חרטתו על יחסו אליה ומשתדל לקנות את לבה, אולם קרוצ'ינינה מסרבת לדבר עמו, עד שלא ימצא בנם.

מערכה ד. נשף בבית דודוקין. פגישת השחקנים בגן ביתו. קורינקינה לוחשת למילובזורוב, שיכשיר את ניוזמוב לסקנדל. קרוצ'ינינה בשיחת-שנים עם דודוקין, מגלה לו, כי בנה חי, אם כי מקום המצאו לא ידוע לה. מופיע שוב מורוב המודיע לה, שבנם מת. מכיון שחיפושי הבן עלולים לגלות את „אבהותו“, הוא דורש ממנה, שתשוב לביתו או שתעזוב את העיר, אולם קרוצ'ינינה דוחה בהחלט את הצעותיו. כדי לעורר סקנדל, נאחזת קורינקינה בתחבולת-ערמה ומבקשת את ניוזמוב ושמגה לבלתי דבר במעמדה של קרוצ'ינינה על ילדים. ניוזמוב פורץ בצחוק ומבטיח לדבר רק על אנשים בוגרים. נכנסת קרוצ'ינינה ומודיעה, שהיא חוזרת הביתה. דודוקין מבקש אותה להשאר, ומרים כוס ברכה לחייה. קרוצ'ינינה עונה לו בנאוט-תודה. ניוזמוב מבקש רשות הדבור ושותה לחיי האמהות המפקירות את ילדיהן. תוך כדי דיבור הוא מוציא ומראה את המדליון. קרוצ'ינינה מכירה בו את בנה ומתעלפת. ניוזמוב כורע לפני אמו. כשוב רוחה אליה, היא חובקת את בנה מתוך רגשי אהבה ואושר.

יהושע ברטנוב

א. נ. אוסטרובסקי

אברהם לוינסון

ג'ניה ברגר

ששים מחזות ב. הבימה

1. נשף בראשית —
 - א. "האחות הבחירה"
 - ב. "החמה החמה"
 - ג. "השרפה"
 - ד. "פגע רע"
 2. "היהודי הנצחי"
 3. "הדבוק"
 - 2א. "היהודי הנצחי"
 4. "הגולם"
 5. "חלום יעקב"
 6. "המבול"
 7. "האוצר"
 8. "כתר דוד"
 9. "הלילה השנים עשר"
 10. "אוריאל ד'אקוסטא"
 11. "בכור שטן"
 12. "הלהבה הקדושה"
 13. "כבלים"
 14. "טרטיוף"
 15. "בקצוי הכרך"
 16. "עמך"
 17. "יום הששי הקצר"
 18. "רחב"
 19. "היהודי זיס"
 20. "האוצר" — פרודיה
 21. "שלשה גנבים"
 22. "אותו ואת בנו"
 23. "מעשה כשפים"
 24. "זאבים"
 25. "פרופיסור מנהיים"
 26. "החולה המדומה"
 27. "אגרת אוריה"
 28. "רויזור"
29. "ילדי השדה"
 30. "חלום הגולם"
 31. "ארבעה דורות"
 32. "עלי כנור"
 33. "שומרי אמונים"
 34. "אהבה שבקצבה"
 35. "הסוחר מונציה"
 36. "בליל זה"
 37. "החשבון האחרון"
 38. "וילהלם טל"
 39. "קשה להיות יהודי"
 40. "מסעות בנימין"
 41. "מרד המתים"
 42. "שומרים"
 43. "המגפה הלבנה"
 44. "אבות ובנים"
 45. "האנוסים"
 46. "גן הדבדבנים"
 47. "כתריאלים"
 48. "מירה'לה אפרת"
 49. "מי האיש"
 50. "האם"
 51. "בנות הנפח"
 52. "עמודי החברה"
 53. "ראובני שר היהודים"
 54. "בסבך המשפחה"
 55. "בני המיניסטר"
 56. "אדם ושטן"
 57. "גלוריוס בעל הנס"
 58. "מיכל בת שאול"
 59. "ירושלים ורומי"
 60. "על חטא שלא חטא"